

BANE NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR
Att. Ingunn Biørnstad

Saksbehandler, innvalgstelefon
Martina Vestgård

Avslag på del av søknad - utslipp av anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken tillates ikke

---

Fylkesmannen i Oslo og Viken avslår med hjemmel i forurensningsloven § 11 den delen av søknad om utslippstillatelse for jernbaneutbygging Sandbukta-Moss-Såstad som gjelder utslipp av anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken i Rygge kommune. Avslaget gis på bakgrunn av risiko for alvorlige konsekvenser for naturverdier i Gunnarsbybekken, der ørrepopulasjonen i bekken i verste fall kan dø ut.

Fylkesmannen vil vurdere tillatelse til utslipp av anleggsvann fra dagsone til Gunnarsbybekken når resterende deler av utslippssøknaden behandles.

Vi viser til søknadsdokument for Gunnarsbybekken datert 18.10.2018, sakens øvrige dokumenter og møte 07.02.2019.

Vedtak om avslag

Fylkesmannen i Oslo og Viken avslår søknaden om utslippstillatelse for den del som gjelder utslipp av rensset anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken i Rygge kommune. Avslaget er fattet med hjemmel i forurensningsloven § 11. Vi kan ikke se at fordelene ved at tillatelse gis er større enn de ulemper eller skader dette kan medføre for miljøet.

Bakgrunn og opplysninger i saken

Søknaden

Bane NOR skal bygge nytt dobbeltspor for jernbane i Moss og Rygge kommuner, prosjekt Sandbukta – Moss – Såstad, og har i forbindelse med dette søkt Fylkesmannen om tillatelse etter forurensningsloven. Det er blant annet søkt om utslipp til vann til hhv. Mossesundet, Verlebukta og Gunnarsbybekken.

Gunnarsbybekken er en liten bekk, middelvannføring er oppgitt til 80 l/s, i utslippspunktet 20 l/s.

Bane NOR har søkt om utslipp av rensset anleggsvann til Gunnarsbybekken fra driving av Carlberg-tunnelen og fra dagsone sør for tunnelen. Tunneldriving er planlagt å foregå fra to retninger for å kunne ferdigstille prosjektet iht. tidsplanen. Det er søkt om grenseverdier på 100 mg/l for suspendert stoff, 20 mg/l for olje og pH 6-8. Det forventes også utslipp av nitrogen og krom(VI) fra tunneldriving, men her er det ikke søkt om grenseverdier. Tunneldriving med utslipp til Gunnarsbybekken er forventet å pågå i ca. 21 måneder.

For å vurdere konsekvenser av utslipp og dokumentere førtilstanden, har Bane Nor brukt undersøkelser i Gunnarsbybekken for økologiske parametere (fisk, bunndyr og begroingsalger), vannkjemi og bekkesedimentkjemi, og de har også utarbeidet notater om hydrologi og hydrogeologi. Det fremkommer blant annet at Gunnarsbybekken har svært dårlig økologisk tilstand for bunndyr, men svært god økologisk tilstand for fisk.

Bane NOR opplyser i søknaden at konsentrasjonen av suspendert stoff raskt vil fortynnes til konsentrasjoner som vil være lavere enn konsentrasjoner som gir negative effekter på fisk. Det refereres i søknaden til ulike verdier relatert til suspendert stoff og virkninger på fisk. Det opplyses også at det er relativt lite kunnskap om effekter av partikler fra anleggsvirksomhet, men at det er kjent at partiklene i bore- og sprengstøv har skarpe kanter som kan gjøre skade på gjeller og annet biologisk vev.

Bane NOR opplyser at de har vurdert muligheter for å lede utslippsvannet til andre resipienter, herunder er en utslippsledning til sjøen med estimert pris på 9-15 millioner kroner vurdert til å være for kostbar. Rygge kommune har opplyst at de ikke har kapasitet på sitt ledningsnett.

Høring

Søknaden fra Bane NOR har vært på høring i perioden 02.11.2018-15.12.2018. Det er kommet 13 høringsuttalelser, og 10 av disse har innspill på eller uttrykker bekymring for utslipp av rensset anleggsvann til Gunnarsbybekken.

Torodd Haugen, Sverre Been mfl. grunneiere, naboer og oppsittere langs Gunnarsbybekken, Moss og Omegn Tenkepark, Landskapsvernets venner Rygge, Moss og omegn Jeger- og Fiskerforening og Østre Årefjorden velforening tar opp verneverdier ved Gunnarsbybekken, som inngår i landskapsvern og naturreservat og som er gytebekk for sjøørret.

Sverre Been mfl. grunneiere, naboer og oppsittere langs Gunnarsbybekken, Forum for natur og friluftsliv Østfold, Miljøvernforbundet, Moss og Omegn Tenkepark, Landskapsvernets venner Rygge, Moss og omegn Jeger- og Fiskerforening og Østre Årefjorden velforening uttrykker bekymring for virkninger på biologien i Gunnarsbybekken fra anleggsvann med partikler, nitrogen og andre stoffer. Bekymringene gjelder sjøørret og annet liv i vannet, men også insekts- og fugleliv ved bekken. Uttalelsene konkluderer enten i at det ikke bør være utslipp av anleggsvann til Gunnarsbybekken, alternativt bes det om flere tiltak/strengere krav til rensing, overvåking og kompensierende tiltak.

Fylkeskommunen i Østfold forutsetter at Fylkesmannen tar hensyn til vannforekomstens miljøtilstand og muligheten for å oppnå god økologisk tilstand når det skal settes krav i utslippstillatelsen.

Rygge kommune forutsetter at utslipp fra Bane NOR ikke svekker vannkvaliteten eller miljøet i Gunnarsbybekken.

Bane NOR har sendt kommentar til høringsuttalelsene 23.01.2019. Bane NOR beskriver her verneverdier ved Gunnarsbybekken, og at det i forskriften om vern av Værne kloster og Klosteralléen biotopvernområdet er listet opp hva forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til. Dette inkluderer utvidelse eller omlegging av eksisterende jernbanetrasé.

Bane NOR skriver også blant annet at det må påregnes noe påvirkning på biologien i Gunnarsbybekken i anleggsperioden, men at de omsøkte grenseverdiene er satt for å minimere dette og sikre at det ikke blir varige endringer som er i strid med verneformålene. Eventuelle effekter på Gunnarsbybekken vil bli avdekket gjennom oppfølging og overvåkning. Basert på resultatene vil det fortløpende vurderes behov for å iverksette ytterligere avbøtende tiltak og eventuelt kompensierende tiltak/restaureringstiltak. Bane NOR opplyser også at dagens naturlige variasjon i partikkelkonsentrasjon overgår omsøkt grenseverdi, men partiklene fra anlegget vil ha andre egenskaper og totalbelastningen vil øke. Dette kan påvirke begroingsalger, bunndyr og fisk negativt, samt andre grupper/arter som beiter på disse organismene. Partiklene i seg selv er ikke forurenset, men består av naturlige steinpartikler.

Fylkesmannens vurdering

Generelt

Ved avgjørelse av om tillatelse skal gis har Fylkesmannen i henhold til forurensningsloven § 11 femte ledd, lagt vekt på de forurensningsmessige ulempene ved tiltaket sammenholdt med de fordelene og ulempene som tiltaket for øvrig vil medføre. Forurensningsloven skal nyttes for å oppnå en miljøkvalitet som er tilfredsstillende ut fra en samlet vurdering av helse, velferd, naturmiljøet, kostnader forbundet med tiltakene og økonomiske forhold, jf. forurensningsloven § 2 pkt. 1.

Etter Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, når saken kan ha påvirkning på naturmangfoldet. Disse rettsprinsippene omfatter vurdering knyttet til kunnskapsgrunnlaget (§ 8), «føre-var-prinsippet» (§ 9), samlet belastning (§ 10), og at kostnader bæres av tiltakshaver (§ 11), miljøforsvarlige teknikker for drift og rensning samt best mulig lokalisering (§ 12). Fylkesmannen vurderer i tillegg tiltaket etter kravene og miljømålene i forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften). I henhold til vannforskriften skal tilstanden i vannforekomstene vernes mot forringelse, og ev. bedres med mål om å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand, jf. vannforskriften §§ 4-6. Ny aktivitet som fører til at miljøtilstanden forringes eller hindrer at miljømålene nås skal vurderes etter vannforskriften § 12.

Om lovgrunnlag og myndighet

Etter forurensningsloven § 7 må ingen sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter unntaksbestemmelsene i lovens § 8 eller at tiltaket har en tillatelse etter lovens § 11. Fylkesmannen fatter vedtak i denne saken som rett myndighet for tillatelse til anleggsarbeider, jf. rundskriv T-3/12.

Vurdering

Gunnarsbybekken er tydelig belastet av erosjon og næringslekkasje fra omkringliggende landbruksarealer. Det kommer også frem av søknaden at det er forhøyede nivåer av metaller i

bekken, blant annet av krom. Bekken er liten, og har begrenset fortyningsevne for utslipp ved gjennomsnittlig vannføring, enda mindre i tørrperioder.

Bekken er av stor verdi som økologisk element i Telemarkslunden og Ekebylunden naturreservat. I verneformålet for naturreservatet beskrives at området er av særlig betydning for biologisk mangfold med sjelden vegetasjon og flere sjeldne arter, samt dammer og bekkeløp med kantvegetasjon. Gunnarsbybekken er også et viktig element i Værne Kloster landskapsvernområde. Fylkesmannens dispensasjonsvedtak 21.09.2016 for ny jernbanetrase gjennom landskapsvernområdet inneholder vilkår om at vann som slippes ut til resipient innenfor verneområdet ikke skal føre til forurensning.

Gunnarsbybekken er gyte- og oppvekstområde for sjøørret, og det er blitt lagt ned mye ressurser og engasjement fra lokalsamfunnet på å tilrettelegge for ørreten. Fylkesmannen i Østfold har utarbeidet en enkel skjøtselsplan for bekken og Moss JFF har tilrettelagt gyteplasser med tilskudd fra staten.

Gunnarsbybekken inngår i vannforekomsten Kystbekker i Rygge og Råde kommune, med miljømål god økologisk og god kjemisk tilstand 2021.

Bane NOR søker om utslipp av suspendert stoff i rensset anleggsvann fra tunneldriving og fra dagsone. Skarpe partikler fra tunneldriving er skadelig for fisk og annet biologisk liv. Tunnelvann forventes også å være forurenset med krom (VI), men Bane NOR har ikke søkt om grenseverdier for dette. Seksverdig krom er giftig og har langtidsvirkninger for liv i vann.

I henhold til naturmangfoldloven § 8 om kunnskapsgrunnlaget skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Naturmangfoldloven § 9 og føre-var-prinsippet innebærer at man skal ta sikte på å unngå vesentlig skade på naturmangfoldet når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger denne vil ha for naturmiljøet. Dersom det foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Av den kunnskap som foreligger mener Fylkesmannen at utslipp av forurenset vann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken fører til risiko for at man mister bestanden av sjøørret i bekken. Vi tillegger derfor føre-var-prinsippet vesentlig vekt i denne saken, og mener at utslipp av rensset anleggsvann med skarpe partikler, nitrogen og krom (VI) fra tunneldriving til Gunnarsbybekken må unngås på grunn av den potensielle skade det kan medføre.

Prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven § 10 tilsier at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Gunnarsbybekken er allerede belastet av partikler og næringsstoffer fra omkringliggende landbruksarealer. Det finnes også en eksisterende potensial for uhellsutslipp av drivstoff og plantevernmidler. Sjøørretyngel lever vanligvis 2-3 år i vassdrag før en del av dem vandrer ut i sjø. De som lever i sjø vender tilbake til hjemmevassdraget for å gyte, noe som innebærer at ørretpopulasjonen i hver bekk er av selvstendig betydning for biologisk mangfold. Gunnarsbybekken er allerede belastet fra andre kilder og den ytterligere belastningen som følger med det omsøkte tiltaket kan føre til at en eller flere årsklasser av ørretyngel, evt. også voksen fisk dør. Økt gjenslamming av porer i gytegrusen kan medføre oksygensvikt for egg og larver. Mekanisk skade på gjeller og slimhinner som følge av skarpe partikler vil skade fisk og yngel og blant annet gjøre disse

mer sårbare for annen påvirkning, herunder sopp og sykdom. Selv om Bane Nor pH-justerer sitt utslipp har vi heller ikke kontroll på annen avrenning til bekken og vi frykter derfor at det vil oppstå episoder med akutt giftige nivåer av nitrogenforbindelser når utslipp fra tunneldrivingen kommer i tillegg til avrenningen fra landbruksarealene rundt. Risikoen for at populasjonen kan dø ut er ikke fjernt liggende, vi har de siste årene sett en rekke fiskedød-episoder i bekker i Østfold blant annet som følge av uhell og feilbruk av med plantevernmidler, men også andre typer utslipp der forurensningskilden ikke er blitt sikkert identifisert. Dersom en slik episode inntreffer her i forkant eller etterkant av den vedvarende anleggsperioden på 21 måneder vil gytebestanden være alvorlig desimert. Dersom sjøørreten i Gunnarsbybekken utrykkes vil det innebære en varig forringelse av naturmangfoldet som ikke kan avbøtes gjennom naturrestaurering i etterkant. I tillegg innebærer beskyttelse av ørretbestanden også beskyttelse av andre organismer i bekken.

I henhold til vannforskriften § 4 skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Fisk er et av de biologiske kvalitetselementene som ligger til grunn ved klassifisering av økologisk tilstand, og skader på fiskelivet i Gunnarsbybekken vil forverre mulighetene å nå målet om god økologisk tilstand.

Bane NOR har redegjort for alternative løsninger. Tunneldriving kun fra Kleberget er ikke ønskelig på grunn av at det vil forsinke prosjektet, og Rygge kommune har oppgitt at de ikke har kapasitet på nett til å ta imot anleggsvann. Bane NOR har estimert kostnaden for å etablere utslippsledning til sjø til ca. 9-15 millioner kr. Det vil også være praktiske utfordringer knyttet til ledningsdraging til annen resipient, og det forventes at Bane NOR må søke om dispensasjon fra landskapsvernet for å få dette på plass.

Økonomi er etter forurensningsloven § 2 nr. 1 et relevant vurderingskriterium når forurensningsmyndigheten ser på fordeler og ulemper ved et tiltak. Fylkesmannen ser at det er stor samfunnsnytte ved utbygging av nytt dobbeltspor for jernbane. Vi mener likevel at de ulempene som utslipp av tunnelvann til Gunnarsbybekken kan medføre for miljøet ikke kan rettferdiggjøres ut fra at alternative tiltak er for kostbart. Vi mener at kostnaden for en annen løsning for utslipp av tunnelvann er noe prosjektet ut fra en samlet vurdering må tåle for å beskytte Gunnarsbybekken fra negative virkninger.

Konklusjon

Gunnarsbybekken er en gytebekk for sjøørret. Bekken har lav vannføring og er allerede belastet med partikler og næringsstoffer. Et utslipp av rensset anleggsvann fra tunneldriving over to gytesesonger kan føre til vi mister en - flere årsklasser av ørret i bekken. Dette øker risikoen for at populasjonen som en følge av samlet belastning kan dø ut. Fylkesmannen tillegger hensynet til samlet belastning og føre-vare prinsippet vekt i denne saken og mener at utslipp av rensset anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken må unngås.

Fylkesmannen avslår den delen av søknaden om utslippstillatelse som gjelder utslipp av anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken i Rygge kommune.

Øvrig

Utslipp av anleggsvann fra dagsone vil også inneholde suspendert stoff, men her dreier det seg ikke om skarpe partikler fra sprengning eller boring i berg og vi vil derfor vurdere tillatelse til utslipp av rensset anleggsvann fra dagsone i den fortsatte behandlingen av søknaden.

Resterende søknadsbehandling vil ta noe tid. Vi fatter derfor vedtak om avslag som gjelder utslipp av anleggsvann fra tunneldriving til Gunnarsbybekken nå, slik at det blir mulig for Bane NOR og andre å påklage vedtaket, og slik at Bane NOR kan arbeide med evt. søknad om alternativ løsning.

Gebyr

Fylkesmannens behandling av søknader om tillatelse er omfattet av gebyrordningen i forurensningsforskriften kapittel 39. Vi har tidligere varslet gebyr for behandling av søknaden, og vil fatte vedtak om gebyr når resterende deler av søknaden er behandlet.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet av sakens parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra underretning om vedtak er kommet fram, eller fra vedkommende fikk eller burde skaffet seg kjennskap til vedtaket. En eventuell klage skal angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Klagen skal sendes til Fylkesmannen.

En eventuell klage fører ikke automatisk til at gjennomføringen av vedtaket utsettes. Fylkesmannen eller Miljødirektoratet kan etter anmodning eller av eget tiltak beslutte at vedtaket ikke skal gjennomføres før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Avgjørelsen av spørsmålet om gjennomføring kan ikke påklages.

Med visse begrensninger har partene rett til å se sakens dokumenter. Nærmere opplysninger om dette fås ved henvendelse til Fylkesmannen i Oslo og Viken, som også kan gi nærmere opplysninger om saksbehandlingsregler og andre regler av betydning for saken.

Med hilsen

Hilde Sundt Skålevåg (e.f.)
seksjonssjef

Martina Vestgård
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Torodd Hauger
Moss og Omegn tenkepark
Norges vassdrags- og energidirektorat
Forum for natur og friluftsliv Østfold
Østfold fylkeskommune
Rygge kommune

Moss kommune

Moss og omegn JFF

Kystverket Sørøst

Norges miljøvernforbund

Landskapsvernets Venner Rygge

Sverre Been m.fl. grunneier, naboer og oppsittere langs Gunnarsbybekken